

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta tieturvallisuuspaketiksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta tieturvallisuuspaketiksi (U 1/2023 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Saara Louko, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Monika Mutanen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Sofia Johansson, liikenne- ja viestintäministeriö
- poliisitarkastaja Jari Pajunen, sisäministeriö
- poliisitarkastaja Tuomo Katajisto, Poliisihallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Liikenne- ja viestintävirasto

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on 1.3.2023 julkaissut ehdotuksen tieturvallisuuspaketiksi, joka sisältää seuraavat kolme direktiiviehdotusta: ehdotus liikenneturvallisuuteen liittyviä liikenne- ja viestintäministeriön alaisen liikenneturvallisuuden edistämisen direktiivin EU/2015/413 muuttamisesta (COM(2023) 126 final), ehdotus direktiiviksi ajokorteista (COM(2023) 127 final) ja ehdotus uudiksi direktiiviksi tiettyjen ajokieltojen koko unionin laajuudesta soveltamisesta (COM(2023) 128 final). Tieturvallisuuspakettiin sisältyvien direktiiviehdotusten tarkoituksena on osaltaan vähentää liikennekuolemia ja vakavia loukkaantumisia EU:n tieliikenteessä. Ehdotukset auttavat unionia saavuttamaan EU:n nollavision, jonka mukaan kenenkään ei tarvitse kuolla eikä loukkaantua vakavasti liikenteessä.

Valiokunnan lausunto HaVL 1/2023 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa tieturvallisuuspakettiin sisältyvien ehdotusten tavoitteita liikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten vähentämisestä EU:n tieliikenteessä sekä EU:n nollavision saavuttamisesta.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotukset eivät kasvattaisi merkittävästi hallinnollista taakkaa.

Valtioneuvosto tarkentaa kantojaan tieturvallisuuspaketin ehdotuksiin neuvotteluiden edetessä.

CBE-direktiiviehdotus

Valtioneuvosto kannattaa yleisesti CBE-direktiivin muuttamista koskevan ehdotuksen tavoitteita liikenneturvallisuuden parantamisesta ja liikenne rikkomuksista määrättyjen seuraamusten rajat ylittävän täytäntöönpanon tehostamisesta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä rajat ylittävää tiedonvaihtoa ja rikkomukseen syyllistyneen tunnistamista.

Valtioneuvosto kannattaa CBE-direktiivin muuttamisen perusteena olevaa EU:n nollavision saavuttamista vuoteen 2050 mennessä.

Valtioneuvosto kannattaa CBE-direktiivin soveltamisalan laajentamista, jäsenvaltioiden välisen tiedonvaihdon yhdenmukaistamista ja jäsenvaltioiden keskinäisestä avunannosta säätämistä, mutta kuitenkin niin, ettei näistä toimista aiheudu jäsenvaltioille kohtuutonta hallinnollista taakkaa ja että viranomaisille esitettyjä lisätehtäviä tarkasteltaessa pyritään hillitsemään ehdotuksesta syntyvä hallinnollinen lisätaakka. Kansallisesta resursoinnista linjataan normaaliin tapaan talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa koskevissa menettelyissä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että CBE-direktiivissä säädettävä henkilötietojen käsittely on yhteensopivaa EU:n tietosuojasääntelyn kanssa. Neuvotteluiden aikana on syytä vielä arvioida, että käsiteltäväksi ehdotetut henkilötiedot ovat niiden käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia ja että henkilötietojen käsittely on oikeasuhtaista. Rekisteröitäviltä kerättävien tietojen tulee olla käyttötarkoituksensa kannalta arvioitu tarpeelliseksi ja asianmukaisiksi Henkilötietojen käsittelyn tulee olla oikeasuhtaista.

Valtioneuvosto katsoo, että CBE-direktiivillä ei ole tarkoituksenmukaista säätää kansainvälisestä rikosoikeusavusta.

Ajokorttidirektiiviehdotus

Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti ehdotusta siitä, että EU-ajokortit olisivat jatkossa oletusarvoisesti mobiiliajokortteja. Kansallisesta rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Toimenpiteiden mahdollisesti edellyttämä valtion rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin vielä kiinnittää huomiota mobiiliajo-

Valiokunnan lausunto HaVL 1/2023 vp

kortin ja eIDAS-asetuksen mukaisten lompakkosovellusten väliseen suhteeseen ja yhteentoimivuuteen.

Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että ehdotetut henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat yhteensopivia EU:n tietosuojasääntelyn kanssa. Neuvotteluiden aikana on syytä vielä arvioida, että käsiteltäväksi ehdotetut henkilötiedot ovat käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia ja että henkilötietojen käsittely on oikeasuhtaista.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta, jolla joustavoitettaisiin ajo-oikeuden laajentamista perävau-nullisiin kuorma- ja linja-auton ajo-oikeuksiin.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta, jossa vaihtoehtoisilla polttoaineilla kulkevien, enintään 4250 kg painavien ajoneuvojen kuljettaminen B-luokan ajokortilla sallittaisiin, kun ajokortin myöntämisestä olisi kulunut kaksi vuotta. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota ehdotuksen yhteensopivuuteen muun unionilainsäädännön kanssa.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta massaltaan ja nopeudeltaan rajoitetusta autosta, jota 16 vuotta täyttänyt voisi kuljettaa B1-luokan ajokortilla. Valtioneuvosto suhtautuu varauksella tarpeeseen asettaa ajoneuvon kuljettajille yläikäraja (ehdotuksen mukaan vain alle 21-vuotiaat). Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että nopeuden rajoittamisen tapaa ei määritellä liian tiukasti.

Valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti ehdotusta, jolla kolmansissa maissa myönnettyjen ajokorttien vaihtamista yhdenmukaistettaisiin EU-maiden kesken. Valtioneuvosto ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena, että menettely tiukentuisi merkittävästi kansalliseen nykytilaan verrattuna.

Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että apukuljettajamalli olisi jäsenvaltioille vapaaehtoinen ja kansallisesti säädetystä vähimmäisiästä riippumaton. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että apukuljettajamalli ei poissulje 17-vuotiaita kuljettajia koskevia kansallisia ratkaisuja. Lisäksi valtioneuvosto pitää tärkeänä, että apukuljettajamalli huomioisi kansalliset erilaiset opetusmuodot.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan koeaikaan sisältyvä nollatoleranssiehdotus on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen vastainen. Valtioneuvosto arvioi tarkemmin nollatoleranssin oikeusperustan riittävyyttä sekä sen suhdetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen ja perustuslaissa säädettyyn yhdenvertaisuuteen, kun ehdotuksen käsittely etenee neuvostossa. Valtioneuvosto suhtautuu kielteisesti ehdotukseen nollatoleranssista ja velvollisuuteen sanktioida tämän rikkominen kansallisesti. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen kahden vuoden koeajasta uusille kuljettajille ja pitää tärkeänä, että koeaika muutettaisiin kertaalleen suoritettavaksi. Valtioneuvosto tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä.

Valtioneuvosto kannattaa ajoterveysvaatimuksia koskevia täsmennyksiä ja menettelyiden joustavoittamista.

Valtioneuvosto kannattaa vaatimusta vaarojen havainnointia koskevan osuuden sisällyttämisestä kuljettajantutkintoon.

Valiokunnan lausunto HaVL 1/2023 vp

Ajokieltodirektiiviehdotus

Valtioneuvosto kannattaa ehdotuksen tavoitteita vähentää vakavia liikennerikoksia ja -rikkomuksia.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksella siihen, että ajokortin myöntäneen jäsenvaltion tulisi toimeenpanna unionin laajuinen ajokielto toisessa jäsenvaltiossa tehdyn vakavan liikennerikoksen perusteella. Ajokieltojen kestot eroavat ja sisällöt poikkeavat jäsenvaltioiden kesken ja tietojen vaihtoon liittyy haasteita. Haasteet koskevat erityisesti lyhyempien ajokieltojen toimeenpanoa.

Valtioneuvosto kannattaa ajokieltodirektiiviehdotuksen rajautumista vakavimpiin liikennerikoksiin, sillä se on seuraamusten oikeasuhtaisuuden ja hallinnollisen taakan näkökulmasta tärkeää. Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että ehdotetut henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat yhteensopivia EU:n tietosuojasääntelyn kanssa.

Valtioneuvosto arvioi tarkemmin unioninlaajuisen ajokiellon oikeusperustan riittävyyttä sekä suhdetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen, kun ehdotuksen käsittely käynnistyy ja etenee neuvostossa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleisiä näkökohtia

Komission 1.3.2023 julkaisema ehdotus tieturvallisuuspaketiksi koostuu kolmesta direktiiviehdotuksesta: liikenneturvallisuuteen liittyviä liikennerikkomuksia koskevan rajat ylittävän tietojenvaihdon helpottamisesta annetun direktiivin EU/2015/413 (CBE-direktiivi) muuttaminen (COM(2023) 126 final), ajokorttidirektiivi (COM(2023) 127 final) ja direktiivi tiettyjen ajokieltojen koko unionin laajuisesta soveltamisesta (ajokieltodirektiivi, COM(2023) 128 final).

Tarkoituksena on vähentää liikennekuolemia ja vakavia loukkaantumisia EU:n tieliikenteessä. Komission tavoitteena on vähentää tieliikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten määrää puolella vuoden 2020 tasosta vuoteen 2030 mennessä sekä vähentää tieliikennekuolemien määrää nollaan vuoteen 2050 mennessä (EU:n nollavisio). Valiokunta pitää näitä yleisiä tavoitteita kannatettavina.

U-kirjelmästä ilmenee, että valtioneuvoston alustavan arvion mukaan ajokorttidirektiiviehdotukseen sisältyvä koeaikaan liittyvä nollatoleranssiehdotus on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden vastainen. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että erityisesti ehdotuksen toissijaisuusperiaatteen mukaisuutta arvioidaan huolellisesti koko EU-tason neuvottelujen ajan.

Valiokunta toteaa, että etenkin CBE-direktiiviä ja ajokorttidirektiiviä koskeviin ehdotuksiin sisältyy henkilötietojen suojan kannalta merkityksellisiä ehdotuksia. Tieturvallisuuspaketin jatkovalmistelussa on varmistettava henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten yhteensopivuus EU:n tietosuojasääntelyn kanssa.

Valiokunnan lausunto HaVL 1/2023 vp

CBE-direktiivi

CBE-direktiiviehdotuksen tavoitteena on tehostaa rajat ylittävien liikenneerikkomusten tutkintaa ja seuraamusten täytäntöönpanoa. Tavoitteena on myös parantaa rikkomuksista epäiltyjen oikeusturvaa ja varmistaa kuljettajien yhdenvertainen kohtelu riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa rikkomuksesta epäilty kuljettaja asuu. Valiokunta pitää tärkeänä, että seuraamusvastuu toteutuu nykyistä paremmin myös rajat ylittävissä tapauksissa.

Valiokunta pitää perusteltuna, että rikkomuksiin liittyvää tiedonvaihtoa jäsenvaltioiden välillä tehostetaan ja yhdenmukaistetaan. Valiokunta on useissa yhteyksissä aiemminkin korostanut toimivaltaisten viranomaisten välisen sujuvan tiedonkulun merkitystä. Tiedonvaihtoa tehostettaessa on kuitenkin huolehdittava asianmukaisesta tietosuojasta ja tietoturvasta. Samalla on syytä kiinnittää huomiota siihen, ettei direktiivin edellyttämistä toimista aiheudu poliisille tai Liikenne- ja viestintävirastolle kohtuutonta hallinnollista taakkaa. Alustavan arvion mukaan direktiivin voimaan saattamisesta aiheutuu mainituille viranomaisille henkilöstö- ja tietojärjestelmäkustannuksia.

Ajokorttidirektiivi

Direktiiviehdotuksen mukaan ajokortit ovat jatkossa oletusarvoisesti mobiiliajokortteja. Valiokunta toteaa tältä osin, että poliisilla tulee olla mahdollisuus tarkastaa teknisesti mobiiliajokortin haltijan ajo-oikeuden voimassaolo. Lisäksi mobiiliajokortin ja ns. eIDAS-asetuksen mukaisten lompakkosovellusten väliseen yhteentoimivuuteen tulee kiinnittää huomiota. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ajokortin voi jatkossakin saada tarpeen mukaan myös fyysisenä.

Valiokunta tähdentää turvallisuuskäsitteiden huomioon ottamista nuoria ja uusia kuljettajia koskeva vaatimuksia säädettäessä.

Ajokielto

Unionin laajuinen ajokielto voidaan direktiiviehdotuksen mukaan määrätä liikenneerikoksesta myös silloin, kun rikoksen tekopaikka on muun kuin ajokortin myöntäneen EU-jäsenvaltion alueella. Ehdotus koskee vakavimpia ajokiellon määräämiseen johtavia rikoksia, kuten merkittävää ylinopeutta, ajamista päihtyneenä sekä kuolemaan tai vakavaan vammautumiseen johtaneita liikenneerikoksia. Tavoitteena on puuttua vakavimpien liikenneerikosten rankaisemattomuuteen ja siten edistää liikenneturvallisuutta.

Valiokunta toteaa, että ajokieltojen kestossa ja sisällössä on eroavaisuuksia jäsenvaltioiden välillä. Valiokunta kannattaa tämän vuoksi valtioneuvoston kannasta ilmenevää varauksellista suhtautumista ajokieltojen toimeenpanoon toisessa jäsenvaltiossa. Oikeusperustan riittävyyttä sekä suhdetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin on myös syytä käsittelyn edetessä arvioida.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

Valiokunnan lausunto HaVL 1/2023 vp

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 16.5.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mari Rantanen ps
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Laura Meriluoto vas
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Eemeli Peltonen sd
jäsen Onni Rostila ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo